

Gebiedsgerichte aanpak
**Strabrechtse
Heide e.o.**

Gebiedsproces GGA Strabrechtse Heide

Vertrekpunten en richtingevende principes

18 januari 2024

Vertrekpunten GGA Strabrechtse Heide

Gebiedsgerichte aanpak

De Strabrechtse Heide is een van de 17 gebieden in Brabant waar met een gezamenlijke gebiedsgerichte aanpak gezocht wordt naar mogelijkheden om de uitdagingen in het landelijk gebied op te pakken. Deze uitdagingen hangen samen met een veelheid aan Europese, landelijke en regionale opgaven. De opgaven betreffen onder andere de realisatie van het Natuurnetwerk Brabant, het bereiken van de (instandhoudings-)doelen voor het Natura 2000-Gebied Strabrechtse Heide & Beuven en de doelen uit de Kaderrichtlijn Water (KRW).

Deze opgaven vormen, samen met de zorg voor een duurzaam perspectief voor de landbouw en voor een leefbaar en economisch vitaal buitengebied, een complexe puzzel. De gebiedsgerichte aanpak beoogt in gezamenlijkheid met de inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en overheden te komen tot de noodzakelijke verandering van de inrichting van het gebied. Dit proces zal veel flexibiliteit en creativiteit van alle partijen vragen en kan vele jaren in beslag nemen.

Belangrijkste resultaten uit de verkenningsfase

In 2020 is de verkenningsfase doorlopen. Dit heeft geresulteerd in de "Rapportage verkenning gebiedsgerichte aanpak Strabrechtse heide e.o."

De belangrijkste resultaten van deze verkenning zijn:

- de contouren van het gebied zijn vastgesteld, op basis van een inschatting van de zone waarin maatregelen effect hebben op het Natura 2000-gebied
- In de gebiedsgerichte aanpak staan 3 doelen centraal: **gezonde natuur, een natuurlijk (water-)systeem en economisch duurzaam perspectief voor de landbouw**;
- Daarnaast zijn de thema's **landschap, klimaat, wonen, infra, energie en recreatie** benoemd als relevante koppelkansen;
- de gezamenlijke ambitie: "Samen door-ontwikkelen naar een florerende streek waarin menselijk gebruik en draagkracht van het natuurlijk systeem met elkaar in evenwicht zijn en sectorbelangen zorgvuldig tegen deze achtergrond worden afgewogen. De hierbij passende landbouw is in harmonie met de omgeving, produceert goed voedsel en verschaft boeren een fatsoenlijke boterham"
- de motivatie om samen te werken komt voort uit het besef dat de transitie van het buitengebied die voor ons ligt dermate complex en ingrijpend is, dat we dit alleen samen tot een succesvol einde kunnen brengen.

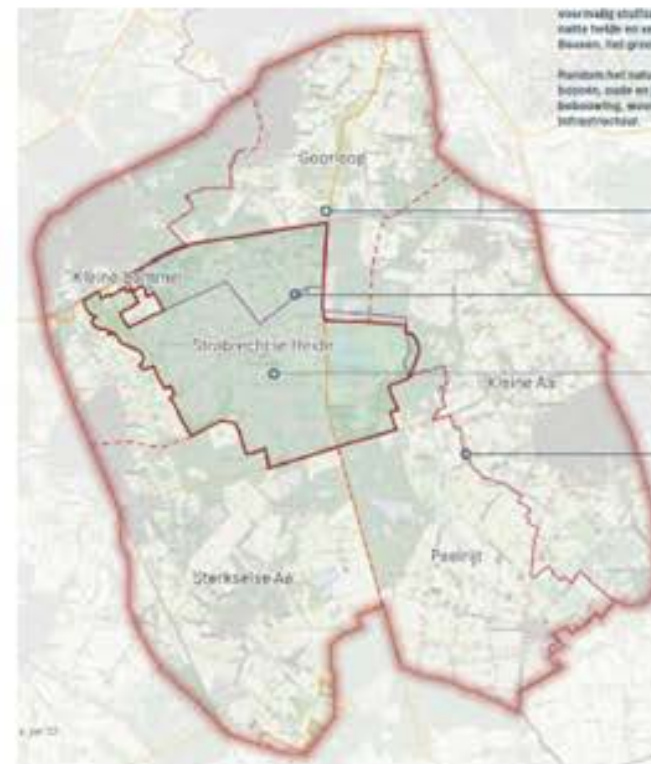
Werken in deelgebieden

Het besef dat we alleen samen de transitie van het buitengebied kunnen aanpakken zorgt ervoor dat ondernemers, inwoners, maatschappelijke partijen en overheden met elkaar op pad moeten en ontdekken hoe zij in overleg en op basis van gelijkwaardigheid tot oplossingen kunnen komen. Oplossingen die - binnen afzienbare tijd - bijdragen aan het realiseren van de gebiedsdoelen. Samen leren is essentieel.

Daarom organiseren we diverse vormen van participatie. Het participatieproces is een flexibel proces: met inbreng van de lokale kennis en belangen willen we komen tot maatwerk-oplossingen.

Om optimaal invulling te kunnen geven aan dit vereiste maatwerk hebben we enkele belangrijke keuzes gemaakt in het proces:

- Het GGA-gebied is onderverdeeld in 6 deelgebieden, waarvan de begrenzing wordt bepaald door de deelstroomgebieden van het oppervlaktewatersysteem. Met deze aanpak in deelgebieden zorgen we voor een meer overzichtelijke en behapbare schaal van de samenwerking, waardoor meer aandacht komt voor de persoonlijke belangen en ideeën.
- Per deelgebied bieden we de ruimte om meerdere scenario's uit te werken. Op deze manier wordt de inbreng van alle partijen beter zichtbaar, wat op zijn beurt weer bijdraagt aan een transparante besluitvorming.

De 6 deelgebieden in de GGA Strabrechtse Heide e.o.

- Sterkselse Aa
- Kleine Dommel
- Goorloop
- Kleine Aa
- Peelrijs
- N2000-gebied Strabrechtse heide & Beuven

Vertrekpunten GGA Strabrechtse Heide

Waarom Vertrekpunten en richtinggevende principes

In de aanpak zijn, in de vastgestelde verkenning en plan van aanpak Visiefase, twee belangrijke op te leveren producten benoemd: een visie (met perspectievenkaart) en een uitwerking daarvan in een uitvoeringsprogramma.

Vanaf het najaar van 2023 wordt met een participatieve aanpak, samen met alle belanghebbenden in de regio, aan deze producten gewerkt.

Dit gebiedsproces vraagt veel van alle deelnemers: de integrale en veelomvattende transitie van het landelijk gebied rondom de Strabrechtse heide moet recht doen aan zowel de hoofdpogaven (watersysteem, landbouw en natuur) als aan de andere relevante thema's die daarmee in meer of mindere mate samenhangen (landschap, recreatie, klimaat, wonen, infrastructuur en energie).

De 6 vertrekpunten vormen de basis om de dialoog met de omgeving aan te gaan. De uitwerking van deze 6 vertrekpunten in de richtinggevende principes, geeft meer richting aan de onderwerpen en thema's die in het gebiedsproces aan de orde moeten komen.

Daarnaast zullen de participatie-trajecten niet in alle deelgebieden tegelijk opgestart kunnen worden en zal elk deelgebied zijn eigen dynamiek en lastige thema's kennen. De vertrekpunten en richtinggevende principes beogen ook houvast en richting te geven aan het werken in de deelgebieden. Als leidraad om in alle deelgebieden dezelfde opgaven en uitgangspunten aan de orde te stellen. Dit geeft de meeste zekerheid over een samenhangende visie en planuitwerking voor het totale GGA-gebied.

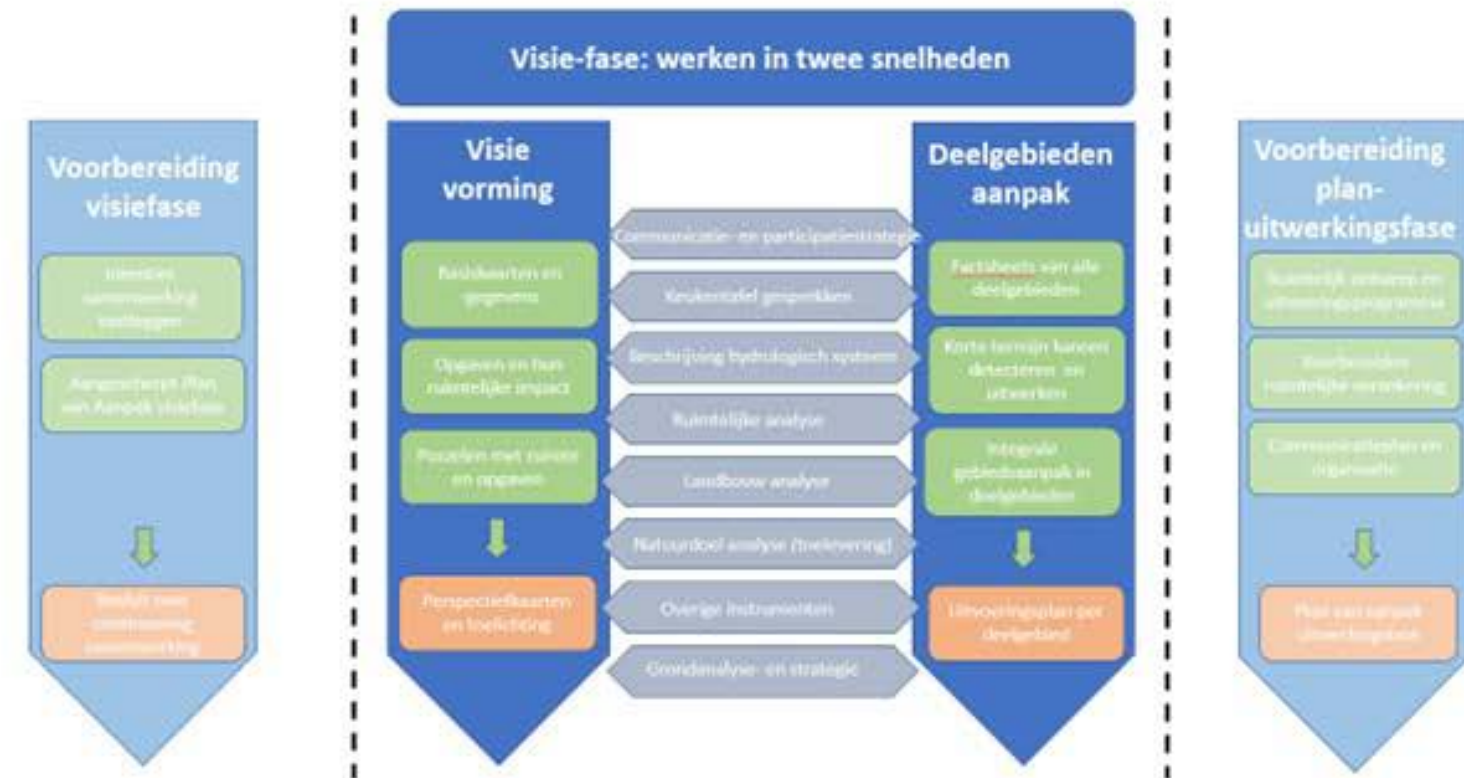
Positie van de 'Vertrekpunten' in het proces

In nevenstaande figuur is de aanpak van de visie-fase weergegeven, zoals besloten door de stuurgroep op 1 maart 2023.

De vertrekpunten vormen de basis voor de visievorming en zijn, samen met de factsheets per deelgebied, een hulpmiddel om met een vliegende start de dialoog in de deelgebiedenaanpak te starten.

Voor een omgevingsdialoog, die vraagt om maatwerk en intensief overleg, is het gebied te groot. Daarom is het GGA-gebied onderverdeeld in 6 deelgebieden: het N2000-gebied "Strabrechtse heide & Beuven" en 5 deelstroomgebieden.

In elk van die deelgebieden spelen andere thema's of hebben de diverse thema's een andere zwaarte. Ook heeft elk deelgebied zijn eigen uitdagingen.

Uitwerken van de 'Vertrekpunten' in 'Factsheets per deelgebied'

De 6 vertrekpunten worden voor elk van de 6 deelgebieden nog meer gedetailleerd uitgewerkt in de 'factsheets per deelgebied'.

In deze factsheets worden de huidige situatie en de belangrijkste waarden weergegeven en worden kansen en uitdagingen in de deelgebieden, voor zover nu bekend, benoemd. De factsheets zijn daarmee ondersteunend aan de op te starten participatie.

Er is de mogelijkheid om in het gebiedsproces, samen met de regionale partijen, per deelgebied meerdere varianten of scenario's uit te werken. Deze worden allen beoordeeld op onder andere doelbereik en kosteneffectiviteit.

Op basis van een nog op te stellen afwegingskader wordt een voorkeursscenario gekozen en verder uitgewerkt.

Dit bevat in ieder geval een helder toekomstperspectief voor de diverse thema's en een handelingskader.

Dit wordt gevolgd door een uitvoeringsprogramma per deelgebied en een over-all uitvoeringsprogramma.

Water en bodem worden sturend voor het grondgebruik

In het 'grondwaterconvenant' (dec. 2021) worden herstel van de (grond-)waterbalans en vergroting van de grondwatervoorraad als gedeeld belang erkend. We vinden dit zo belangrijk dat in het NPLG en BPLG is afgesproken dat water en bodem sturend worden voor het grondgebruik.

In het grondwaterconvenant zijn specifieke afspraken gemaakt over het aanvullen van het grondwater. Doel is een stijging van het grondwater met 10 cm in de lage delen tot 35 cm in de hogere delen, in de periode tussen 2022 en 2027. Dit is te bereiken door langer vasthouden, meer aanvoeren, meer infiltreren en beter benutten. De inrichting van het gebied wordt hierop aangepast.

In lijn met het grondwaterconvenant en het recent vastgestelde beleid 'handelingsperspectieven' van waterschap De Dommel, onderscheiden we in de toekomst voor 'hoge koppen', 'flanken' en 'beekdalen' verschillende beginselen voor herstel van het natuurlijke watersysteem. Op de hoge koppen staat alles in het teken van water vasthouden en infiltreren, in de beekdalen water vasthouden en bergen. De flanken zijn het tussengebied waar wordt gestreefd naar meer balans tussen aanvoer en afvoer en herstel van de kwelstromen.

Dit alles zorgt ervoor dat de natuurlijke sponswerking van het landschap wordt vergroot waardoor afvoerpieken worden vertraagd en grondwater wordt aangevuld.

Extra hydrologische maatregelen in N2000-gebied en de randzone

Uit de Natuurdoelanalyse blijkt dat de natuur in het Natura 2000-gebied Strabrechtse Heide verslechtert en de verplichte Europese natuurdoelen met de huidige maatregelen niet worden behaald. De problemen worden met name veroorzaakt door een mix van stikstofdepositie en verdroging. Daarbij is van belang om te beseffen dat stikstofeffecten groter zijn in natuurgebieden waar de hydrologische condities nog niet op orde zijn, terwijl een goede waterhuishouding juist natuurherstel op gang kan brengen, ook als stikstofdepositie nog te hoog is.

Naast de gebieds-dekkende aanpak voor herstelmaatregelen aan het watersysteem zullen er daarom extra en/of versneld maatregelen in het N2000-gebied Strabrechtse heide en een zone daaromheen moeten worden genomen om de hydrologische condities voor de specifieke natuurwaarden te verbeteren. Hier zit extra maatschappelijke druk op omdat door de geconstateerde verslechtering van de natuur de vergunningverlening voor aanvragen met stikstofeffecten op Natura 2000-gebieden voorlopig stil is komen te liggen tot dat de benodigde aanvullende maatregelen zijn geborgd en de effecten ervan voldoende zeker zijn.

We werken aan verbetering van de waterkwaliteit

Conform de Kaderrichtlijn Water (KRW) moet uiterlijk in 2027 het water in alle Europese landen voldoende schoon en gezond zijn. Verbetering van de waterkwaliteit is ook nodig voor o.a. het veiligstellen van een gezonde voorraad grondwater en voor een duurzame instandhouding van de biodiversiteit in open wateren en in het N2000-gebied.

Basis is het voorkómen van vervuiling van het water: wat schoon is moet schoon blijven. Dit betreft vooral uitspoeling van nutriënten of gewasbeschermingsmiddelen uit de landbouw en vervuiling uit bebouwde gebieden en industrie in het grondwater.

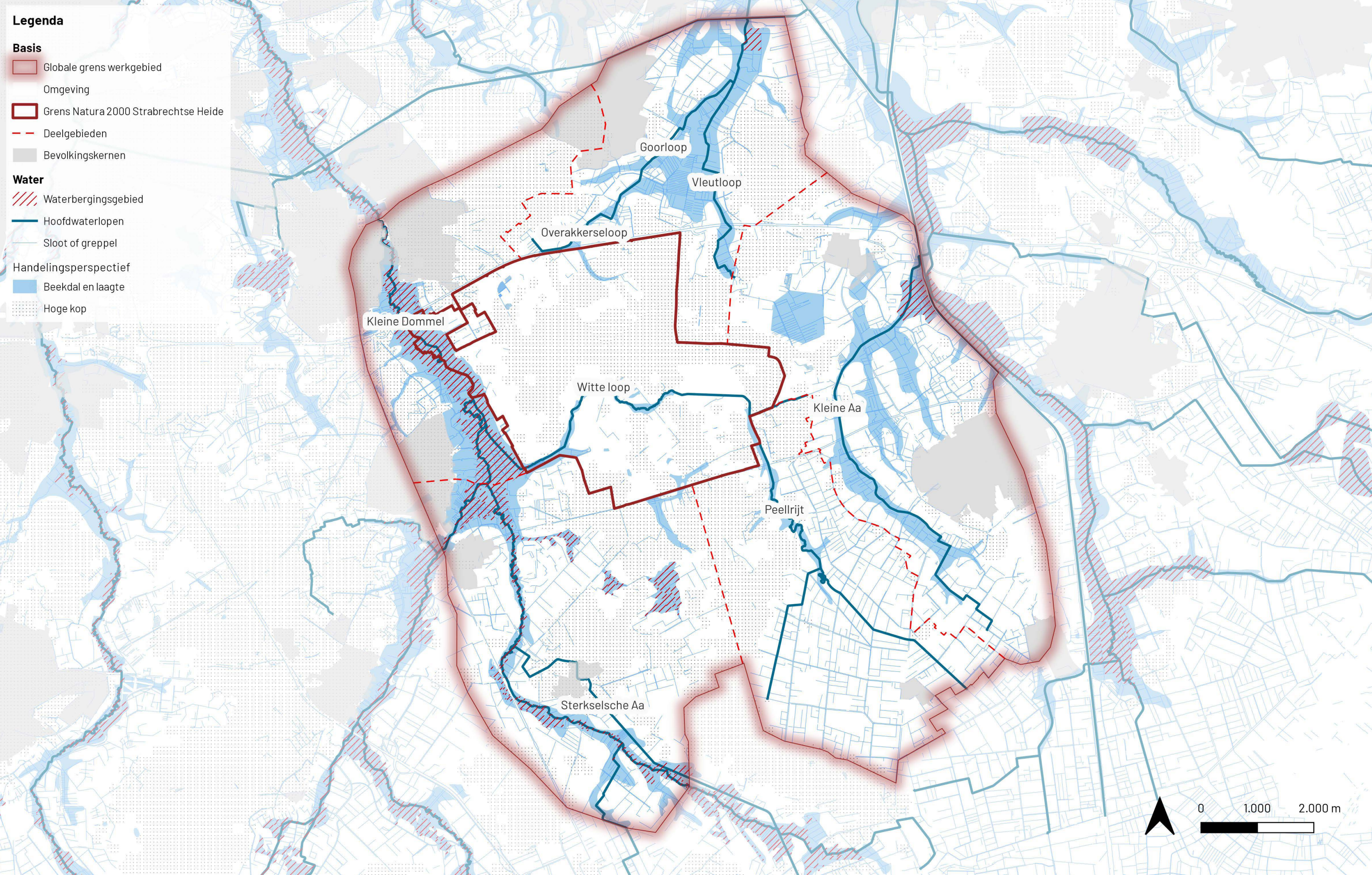
Voor oppervlaktewater wordt gestreefd naar het verminderen van verspreidingen inspoeling van vervuilende stoffen. Voorbeelden zijn bufferstroken langs waterlopen en in beekdalen en het na-zuiveren van het effluent van waterzuiveringen.

Gebieds-specifieke aandachtspunten en maatregelen

Bij voorbaat zijn al gebieds-specifieke aandachtspunten en maatregelen te signaleren, waarmee we in het vervolg van het gebiedsproces aan de slag gaan:

- o een goed meetnet is cruciaal om knelpunten en efficiënte oplossingen te zoeken en resultaten te meten.
- o versnellen van maatregelen voor aanvulling van het grondwater (meer vasthouden, minder onttrekken);
- o extra maatregelen zoals hogere waterpeilen in de laagtes (voormalige vennen), waarbij vooraf via onderzoek zicht komt op de benodigde verhoging en het effect;
- o herstel van kwelstromen, door meer infiltratie ten zuiden van de Strabrechtse Heide;
- o tegendruk bieden aan wegzijging van water aan de noordzijde van Strabrechtse heide;
- o watermaatregelen in het invloeds-gebied rondom het N2000-gebied;
- o nalopen nut en noodzaak van (stelsel van) sloten en greppels
- o streven naar het behoud van melkveehouderijen in een zone rondom N2000 voor hogere (grond-)waterstanden;
- o bufferzones in beekdalen (uit o.a. de Nitraatrichtlijn en adviesrapport 'zonder water geen later');
- o beekherstel maatregelen gericht op de morfologie van de beek, natuurlijke oevers en beschaduwing;
- o koppelen van watermaatregelen met doelen voor groenblauwe dooradering;
- o afvoer van het water uit de Peelrijt richting de Kleine Aa, zonder dat dit leidt tot afvangen van kwelstromen of tot wateroverlast bij piekafvoeren;
- o bosomvorming van naald- naar loofbos, voor minder verdamping van grondwater;
- o beperken of stopzetten van ontwatering in de bos- en natuurgebieden buiten N2000.

Zuinig op water als bron voor alle leven

Bindende afspraken over natuurherstel vereisen een brede aanpak

Nederland heeft in Europa bindende afspraken gemaakt over de toestand van de natuur. De natuurdoelanalyse 'Strabrechtse Heide & Beuven' bevestigt wat we al wisten: er zijn nog flinke extra stappen nodig om te komen tot duurzaam natuurherstel en de instandhouding van de habitatrictlijnsoorten en habitattypen.

De maatregelen uit de natuurdoelanalyse, die dat natuurherstel beogen, bieden hierbij houvast.

In grote lijnen zijn de maatregelen in 3 typen onder te verdelen:

- natuurherstelmaatregelen binnen de begrenzing van het N2000-gebied;
- maatregelen in een zone rondom het natuurgebied, die tot doel hebben om de abiotische omstandigheden in het natuurgebied te verbeteren: veel zeldzame natuurtypen gedijen bij de beschikbaarheid van voldoende water van goede kwaliteit en weinig inkomende voedingsstoffen (via de lucht of het water).
- maatregelen gericht op uitbreiding van het areaal natuurgebied en/of gericht op vergroten van de biodiversiteit in een brede zone rondom het N200-gebied en op het tegengaan van versnippering.

Natuurherstel binnen de begrenzing van het N2000-gebied

Naast verwerving (of zelfrealisatie) van NNB in het N2000-gebied betreft het veelal maatregelen die zijn gericht op het verbeteren van de hydrologische condities (vasthouden van water, verbeteren waterkwaliteit) en op het afvoeren van voedingsstoffen uit het systeem (o.a. uitmijnen, plaggen, afvoeren van bovengrond of verrijkte venbodems). Een belangrijk deel van deze maatregelen is al uitgevoerd of nog in uitvoering.

Het is zaak om in de uitvoering en beheer goed af te stemmen met de 4 grondeigenaren binnen het N2000-gebied (Staatsbosbeheer, Brabants Landschap, gemeente Someren en een particuliere landgoed-eigenaar).

In de natuurdoelanalyse is een lijst met uit te voeren maatregelen opgenomen.

Verbetering van de abiotische randvoorwaarden

Om de randvoorwaarden op het gebied van bodem en water in het N2000-gebied op orde te krijgen zijn er maatregelen nodig in een zone rondom het natuurgebied. Het betreft maatregelen in deze zone, die tot doel hebben om de abiotische omstandigheden in het natuurgebied te verbeteren. Het gaat met name om Vermindering van stikstofdepositie en beschikbaarheid van voldoende en schoon water.

Dit vraagt om de volgende specifieke maatregelen:

- o minder uitstoot van stikstof;
- o verbeterde beschikbaarheid van voldoende en schoon water, door structurele verhoging van de grondwaterpeilen en herstel van kwelstromen;
- o maatregelen ter verbetering van de waterkwaliteit, waardoor er geen verrijkt of vervuild oppervlaktewater of kwelwater in het natuurgebied komt;
- o geleiden van recreatie(druk) in het gebied.

Realiseren van vastgesteld natuurareaal en vergroting van de biodiversiteit buiten N2000-gebied

Vergroting van het natuurareaal levert direct leefruimte op voor flora en fauna. Daarnaast kunnen aanpassingen in het watersysteem van nieuwe natuurgebieden de hydrologische condities voor de N2000 natuur verbeteren.

De volgende doelen en ambities zijn benoemd in de diverse beleidsstukken:

- o afronden (verwerving en inrichting) van Natuurnetwerk Brabant (NNB). Hierbij onderscheid tussen het Rijksdeel (170 ha nog te realiseren) en het provinciale deel (191 ha);
- o aanleg en inrichting van ecologische verbindingzones, ten behoeve van vestiging en migratie van flora en fauna;
- o ontwikkeling van nieuw bos (Brabantse bossenstrategie);
- o blauw-groene dooradering (10%, NPLG);
- o bufferstroken of overgangsgebieden (uit NPLG en BPLG) langs het N2000-gebied en langs natte natuurparels;
- o Inrichting van robuuste ecologisch waardevolle beekdalen, met bufferzones (uit het actieprogramma Nitraatrichtlijn) als kapstok.

Gebieds-specifieke aandachtspunten en maatregelen

Bij voorbaat zijn al gebieds-specifieke aandachtspunten en maatregelen te benoemen, die we in het vervolg van het proces verder moeten onderzoeken of uitwerken:

- o uitvoeren van de in de NDA genoemde maatregelen binnen de begrenzing van het N2000-gebied;
- o er is momenteel geen financiering voor het provinciale deel van de NNB;
- o maatregelen voor groen-blauwe dooradering. Waar mogelijk te verbinden met andere doelen of wensen;
- o aanleg van de resterende opgave aan Ecologische verbindingzones;
- o uitbreiden bos-areaal;
- o opheffen migratie-barrières;
- o bos-omvorming naar meer rijke strooiselsoorten voor meer biodiversiteit;
- o brede natuurverbinding onder de A67 tussen Strabrechtse Heide en Molenheide en brede natuurzone Dommeldal in Geldrop.

Robuust herstel van de natuur

Legenda

Basis

Globale grens werkgebied

Omgeving

Grens Natura 2000 Strabrechtse Heide

Deelgebieden

Bevolkingskernen

Natuur

Ecologische verbindingszone (EVZ)

EVZ gerealiseerd

EVZ niet gerealiseerd

Natte Natuurparel

Landelijk gebied - Groenblauwe mantel

Natura2000

NNB gerealiseerd

NNB nog realiseren

Blijvend perspectief voor agrarische ondernemers

Het maatschappelijke belang van de agrarische sector, voor gezond en veilig voedsel, staat of valt met een langjarig perspectief en verdienmodel voor de ondernemers. Hierbinnen wordt aan de landbouwsector gevraagd om op een manier te gaan produceren die, nog meer dan nu, invulling geeft aan maatschappelijke randvoorwaarden als beschikbaarheid van voldoende en schoon water, minder uitspoeling en emissie van nutriënten en minder impact op de natuur. Er wordt o.a. voor realisatie van de natuur-, stikstof-, water- en klimaatdoelen veel gevraagd van de landbouw en de individuele ondernemer kampt met veel onzekerheden. Dit leidt op bedrijfsniveau vaak tot stilstand en uitstel van keuzes. De gebiedsgerichte aanpak moet daarom duidelijk maken welk perspectief er met de genoemde doelen is voor de landbouw. Met maatwerk op ondernemersniveau, waarin stappen gezet kunnen worden die passen bij de individuele ambitie, levensfase en mogelijkheden. Dit vraagt om, samen met de grondgebruikers, te komen tot ruimtelijke keuzes die duidelijk maken waar in de toekomst ruimte is voor duurzame hoogproductieve landbouw en waar juist vanwege hydrologische randvoorwaarden en/of natuurherstel extra maatregelen vereist zijn dan wel een omschakeling plaats moet vinden naar meer natuur-inclusieve vormen van landbouw.

Ondernemerschap wordt ingezet om doelen te bereiken

De Nederlandse agrarische sector is toonaangevend in de wereld. Hetzelfde ondernemerschap en innovatievermogen wat heeft geleid tot die positie kan worden ingezet bij de komende transitie van het landelijk gebied. Om in combinatie met een blijvend rendabele bedrijfsvoering invulling te geven aan de opgaven op het gebied van klimaat, bodem en water en biodiversiteit.

De diversiteit van agrarische ondernemers in het gebied is groot. Voor economisch perspectief zullen meer boeren een (verdere) multifunctionaliteit ontwikkelen en verder verduurzamen. Ondernemers kunnen hierbij met maatwerk, faciliterend beleid en financieel worden geholpen.

Heldere doelen per gebied en per sector zetten de ondernemers in hun kracht om voor het eigen bedrijf persoonlijk passende keuzes te maken en deze met samenwerking, innovaties en integrale oplossingen te verenigen met de gebiedsopgaven op het gebied van water, bodem en natuur. Denk hierbij aan innovatieve oplossingen in het water- en bodembeheer, nieuwe (biobased) teelten, carbon farming en een rol in de energietransitie. Het helpt ondernemers als ze vrij zijn in de keuze, maar worden gefaciliteerd bij innovaties en ontwikkelingen. Het doorontwikkelen van programma's zoals de biodiversiteitsmonitor, bodem-up en werken vanuit KPI's zijn hulpinstrumenten die de boeren daarbij ondersteunen. Daarnaast moeten ze de ruimte voelen om dit te doen binnen hun bedrijfseigen realistisch tijdspad en om hun eigen afwegingen te maken.

De landbouwtransitie vraagt en krijgt ruimte en grond

Om invulling te kunnen geven aan opgaven op het gebied van klimaat, bodem en water en natuur, en om te kunnen voldoen aan wet- en regelgeving, heeft een aantal agrariërs extra grond nodig. Zo is een deel van de opgaven in te vullen met extensivering. Het is van belang om de goede locaties voor intensieve en grondgebonden veehouderij te behouden voor de blijvers. Structuurversterking en kavelruil is belangrijk om agrarische bedrijven richting de toekomst goed te positioneren. Grond van stoppers is nodig voor extensivering van de bestaande bedrijven.

Echter, de gronddruk in het gebied is hoog. Naast landbouw vragen ook ontwikkelingen op het gebied van duurzame energie, verstedelijking, water en natuur om grond. Een in te stellen groundbank kan een goede basis vormen, van waaruit met instrumenten als kavelruil, verplaatsingsregelingen en WILG een integraal ruilproces tot stand kan komen waarbinnen de landbouw een volwaardige plaats heeft.

Meervoudig grondgebruik, en innovatieve oplossingen op dit gebied, helpt zowel bij doelrealisatie als bij het economisch perspectief voor grondeigenaren.

Gebieds-specifieke aandachtspunten en maatregelen

Bij voorbaat zijn al gebieds-specifieke aandachtspunten en maatregelen te benoemen, die we in het vervolg van het proces verder moeten onderzoeken of uitwerken:

- o in stand houden van het ondersteuningsnetwerk voor hulp aan individuele agrariërs;
- o uitwerken van een actieve grondstrategie;
- o Praktijkkennis van boeren in combinatie met technologie en concrete doelstellingen benutten om meer water vast te houden
- o aandacht voor het behoud van melkveehouderijen in een zone rondom het natuurgebied. Deze passen goed in het gewenste water- en bodemsysteem.
- o Met extensivering en/of innovaties kan de stikstofdepositie van de bedrijven worden verlaagd;
- o door beheer van natuurgronden en beekdalen kunnen melkveehouders bijdragen aan de gebiedsdoelen en tegelijkertijd hun bedrijfsvoering rendabeler maken;
- o behoud van de goede, vruchtbare landbouwgronden en versterking van het landbouwareaal;
- o duidelijkheid bieden over de toekomstige landbouwkundige gebruiksmogelijkheden in beekdalen en laagtes en eventuele bufferzones of overgangszones in beekdalen en langs natuurgebieden;
- o inzet van verkaveling/kavelruil om bedrijven en teelten beter te laten passen bij de toekomstige groeiplaatscondities (water en bodem, functie volgt peil);
- o verhogen van het organische stofgehalte in de bodem voor minder uitspoeling van nutriënten en beter watervasthoudend vermogen van de grond (sponswerking);
- o efficiënte inzet van instrumenten en van de (beperkte) middelen op plekken waar extra maatregelen of versnelde water- en natuurmaatregelen leiden tot het grootste effect;
- o ruimte voor integrale oplossingen zoals mono-vergisting helpt ondernemers om een bijdrage te leveren aan het terugdringen van emissies, verbeteren van de bodem en verduurzaming van de energievoorziening.

Krachtige en innovatieve landbouw

Legenda

Basis

Globale grens werkgebied

Omgeving

Grens Natura 2000 Strabrechtse Heide

Deelgebieden

Bevolkingskernen

Landbouw

NNB nog realiseren

Veehouderijen

Paarden

Pluimvee

Runderen

Schapen

Varkens

Overige

Glastuinbouw

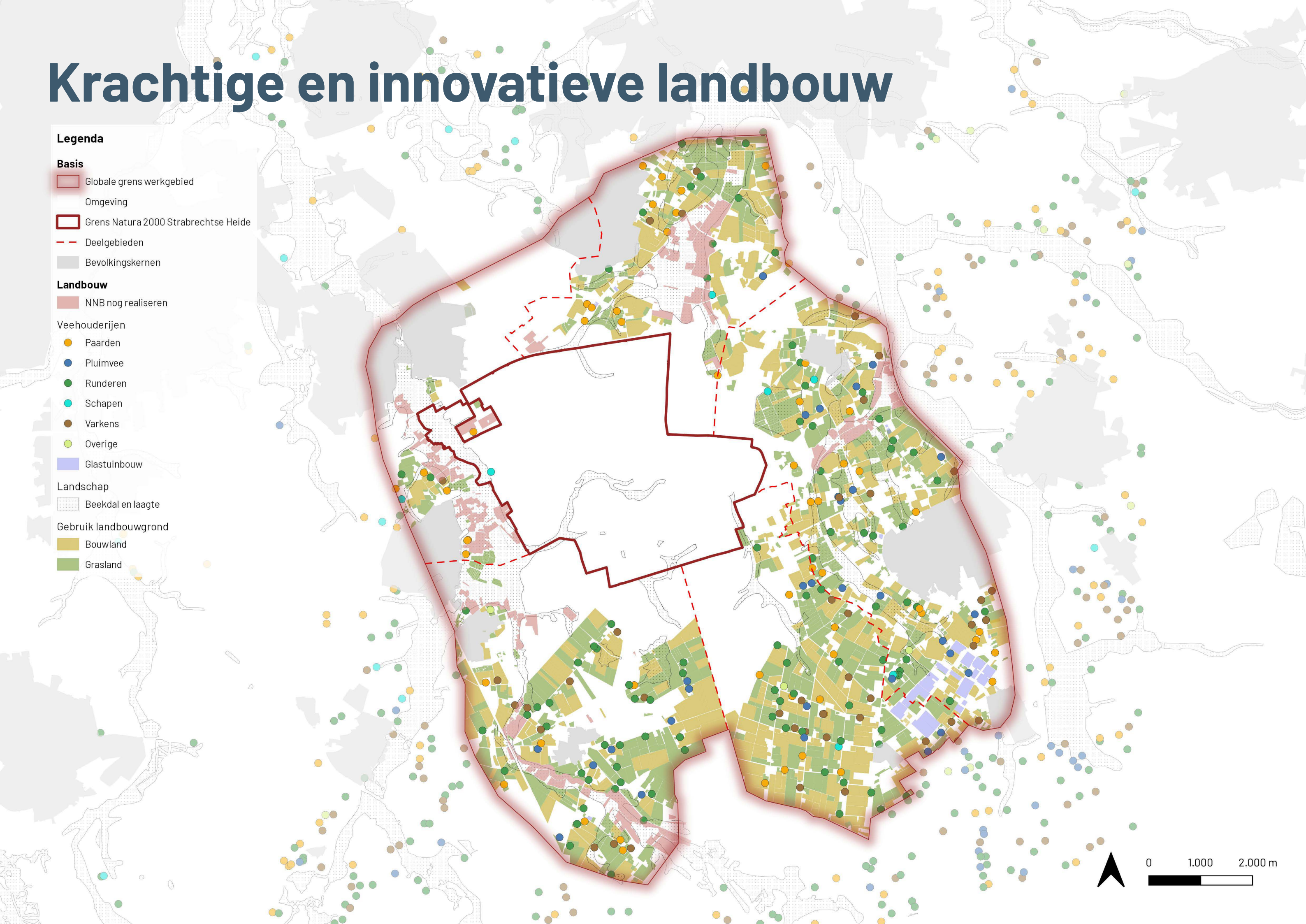
Landschap

Beekdal en laagte

Gebruik landbouwgrond

Bouwland

Grasland

Het landschap als basis voor ruimtelijke ontwikkeling

Ruimtelijke inrichting volgens het DNA van het landschap

Het landschap geeft eigenheid aan een gebied. Het is een spiegel van het karakter en de identiteit van de inwoners. Hoe het gebied eruitziet is voor een groot deel bepaald door de ondergrond: grondsoort, waterhuishouding en reliëf. Het menselijk gebruik sloot in het verre verleden aan bij de mogelijkheden die de ondergrond bood. Technische ontwikkelingen hebben tot gevolg gehad dat de mens de situatie meer naar zijn hand kan zetten. Zo maakte de Strabrechtse Heide oorspronkelijk deel uit van een veel groter aaneengesloten heidegebied, met droge en natte heide en vennen. Grote delen van dit gebied zijn in de eerste helft van de vorige eeuw bebost of ontgonnen ten behoeve van landbouw.

Toch is er ook nog veel van het DNA van het landschap zichtbaar, met grote eenheden zoals de beekdalen van Kleine Aa en Kleine Dommel, de hoger gelegen zandrug van de Strabrechtse Heide en de woonkernen op de hoger gelegen delen langs de beekdalen. Tevens zijn er hier en daar nog relictten van de verschillende fasen van de ontginningsgeschiedenis zichtbaar, zoals steilranden, holle wegen, hakbosjes, oude perceelafscheidings- en landgoederen. Voor bewoners en recreanten is het waardevol om de eigenheid van het landschap, met zijn cultuurhistorie, te behouden en waar mogelijk te versterken.

Een omslag in handelen van het scheiden van functies naar verweven van functies draagt bij aan meer kwaliteit en meer mogelijkheden in het buitengebied. Bij de komende transitie van het landelijk gebied is dit een belangrijk gegeven.

Doel is niet terug naar een eerder landschap. Maar om de lijnen uit het verleden en de kwaliteiten en vereisten van het heden door te trekken naar de toekomst.

Natuur- en watermaatregelen die het landschap versterken

Het principe dat bodem en water sturend zijn voor de ruimtelijke ontwikkelingen draagt per definitie bij aan het versterken van de landschappelijke eigenheid.

De beekdalen van de Sterkselse Aa, Kleine Dommel en Kleine Aa krijgen een steeds belangrijkere functie voor natuur en het vasthouden van water. Dit versterkt de landschappelijke waarde en herkenbaarheid van de beekdalen.

Ditzelfde geldt voor de uitbreiding van -en maatregelen in- de natuurgebieden.

Bij de versterking van het netwerk van natuurlijke elementen in het agrarische landschap, de groenblauwe dooradering, wordt bij de invulling van nieuwe landschapselementen naast de biodiversiteit ook rekening gehouden met versterking van het landschap en behoud van landschappelijke kwaliteiten als zichtlijnen en openheid.

Waar mogelijk worden nieuwe landschapselementen gekoppeld met landschappelijke wensen zoals het versterken van de ruimtelijke verbinding tussen dorpskernen en het buitengebied en terugbrengen of herstellen van kenmerkende (cultuurhistorische) landschapselementen. Cultuurhistorie, waaronder erfgoed, bepaalt mede de inrichting van natuurgebieden, agrarisch landschap en beekdalen. Ook de mogelijkheden voor recreatief medegebruik worden meegewogen.

De transitie van het buitengebied verbetert ook de omgevingskwaliteit

De ontwikkelingen op het gebied van landbouw leiden tot een verdere afname van het aantal (intensieve) veehouderijen. De grond die vrijkomt bij stoppende boeren zal vaak in landbouwkundig gebruik blijven en worden ingezet voor extensivering en akker- of tuinbouw. Deze extensivering zal bijdragen aan versterking van het landschap en verhoging van de biodiversiteit. Het behoud van grasland, en melkvee in de wei, versterkt de landschappelijke identiteit en draagt bij aan de belevingswaarde.

De beëindigingsregelingen voor intensieve veehouderijen zorgen mogelijk voor een toename van vrijkomende agrarische bebouwingen (erven en stallen), met risico's voor verloedering van het landschap en ondermijnende activiteiten. Een actieve aanpak van de overheden om ondernemers alternatieve mogelijkheden te bieden schept juist kansen bij vrijkomende agrarische bebouwing, waarmee zoals een aantrekkelijk en leefbaar buitengebied en landschap en de verbetering van de leefbaarheid van kleine kernen.

De gemeentelijke omgevingsplannen bieden in het algemeen enige ruimte voor alternatieve verdienmodellen zoals (kleinschalige) bedrijvigheid, nieuwe woonvormen, lokale voedselverkoop of verbreding van functies (recreatie, zorg, etc) op de agrarische locaties.

Kleine woonvormen en grootschaliger recreatievoorzieningen komen bij voorkeur bij de dorpskernen. De nieuwe bestemmingen moeten wel landschappelijk passend zijn: de intensiteit van de activiteit moet passen bij de locatie.

Gebieds-specifieke aandachtspunten en maatregelen

Bij voorbaat zijn al gebieds-specifieke aandachtspunten en maatregelen te benoemen, die in het vervolg van het proces mogelijk een rol kunnen spelen:

- o landschappelijke waarden en maatregelen uit de omgevingsvisies van de gemeenten op kaart zetten en als kader gebruiken;
- o streven naar een modern landschappelijk raamwerk, inpasbaar in agrarische bedrijfsvoering;
- o aandacht voor toekomstig beheer bij versterking van bestaande- en aanleg van nieuwe landschaps-elementen.

Het landschap als basis voor ruimtelijke ontwikkeling

Legenda

Basis

Globale grens werkgebied

Omgeving

Grens Natura 2000 Strabrechtse Heide

Deelgebieden

Landschap

Sloot of greppel

Hoofdwaterlopen

Jonge zandontginningen

Oude zandontginningen

Bossen, heide en vennen

Beekdalen

Bebouwd gebied

Hoogtekaart

Band 1 (Gray)

17 m

20 m

24 m

27 m

30 m

Topografische kaart

Een brede en integrale afweging in de gebiedsgerichte aanpak

Thema's in het buitengebied verenigen

De GGA handelt vooral over water, landbouw en natuur. Daarnaast spelen er echter nog meer aspecten en ontwikkelingen in het buitengebied, die invloed kunnen hebben op de mogelijkheden voor de genoemde hoofdthema's: klimaatadaptatie, woonopgave, infrastructuur, energie-transitie en recreatie en toerisme.

De GGA richt zich vooral op de hoofdthema's, maar smeedt allianties als ontwikkelingen elkaar versterken of zoekt oplossingen waar ontwikkelingen strijdig zijn met elkaar.

Afgewogen ontwikkeling van de recreatie rondom N2000

De Strabrechtse Heide en omgeving blijken zeer aantrekkelijk voor toerisme en recreatie. Met name inwoners en werknemers uit de metropoolregio Eindhoven weten de rusten ruimte van het gebied te vinden en te waarderen. Met landbouw is recreatie dan ook één van de belangrijkste regionale economische dragers. Uit de gemeentelijke omgevingsvisies blijkt dat er nog behoefte is aan -en ruimte is voor- groei van recreatieve voorzieningen.

Voor bescherming van de hoogwaardige natuur is het belangrijk toekomstige recreatieve ontwikkelingen zo dicht mogelijk bij de woonkernen te leggen en is het bij route-structuren belangrijk om de kwetsbare natuur te ontzien. In de perspectieven moet duidelijk worden waar de kwetsbare delen liggen en wat dit betekent voor de (on-)mogelijkheden voor recreatie en toerisme. Recreatie en toerisme moet worden ontwikkeld in balans met de natuur en bij voorkeur een verrijking voor het landschap meebrengen. Daarnaast betekent water en bodem sturend dat ook de (toekomstige) waterhuishouding moet worden meegewogen bij nieuwe ontwikkelingen. Met de toekomstige hogere grondwaterpeilen en waterberging is het zaak om voorzienbare schades te voorkómen.

Kansen zijn er bijvoorbeeld bij het koppelen van recreatieve routes aan groen-blauwe dooraderingen aan de ontwikkeling van beekdalen en voor kleinschalige overnachtingsmogelijkheden bij vrijkomende agrarische bebouwingen.

Energie-transitie met beperkte impact op het buitengebied

Voor zonne-energie is de zonneladder uitgangspunt: focus op zon op daken van woningen, agrarische gebouwen, loodsen en kantoorpanden. Er zijn op dit moment geen concrete voornemens voor windmolens.

Een beperkte impact van verstedelijking en infrastructuur

Hoewel de nabijgelegen Brainportregio een grote woningbouwopgave kent, zal de regio rondom de Strabrechtse heide hierin een beperkte rol spelen. De woningbouwopgave binnen het gebied van de GGA wordt in belangrijke mate gerealiseerd door inbreiding. Het behoud van het bestaande karakter van de dorpen en het omliggende landschap is een belangrijk uitgangspunt.

Op het gebied van infrastructuur is de verbreding van de A67 van Geldrop tot Leenderheide door Rijkswaterstaat uitgesteld, naar verwachting tot ca 2027. De impact van deze verbreding hangt samen met de verwachte toename van uitstoot van stikstof en fijnstof.

Mogelijk bieden infrastructurele projecten indirect kansen voor versterking van natuur en landschap in de omgeving (compensatieverplichting)

Circulair, beperkte emissies en klimaatadaptief

Bij alle ontwikkelingen is klimaatadaptief werken vanzelfsprekend.

Dit thema is nog verder uit te werken. Mogelijke thema's:

- o kringlopen van water, nutriënten, mest, reststromen en grondstoffen creëren.
- o Industrieel hergebruik van water, kringlooplandbouw, ...
- o CO2-reductie: opslag via carbon-farming, opwekken van duurzame energie, ...
- o teelt van biobased gewassen

Gebieds-specifieke aandachtspunten en maatregelen

Bij voorbaat zijn al gebieds-specifieke aandachtspunten en maatregelen te benoemen, die in het vervolg van het proces mogelijk een rol kunnen spelen:

- o Zoneringskaart met inzicht in recreatieve hotspots en nieuwe routestructuren die kwetsbare locaties ontzien;
- o Voor energie-opwekking ligt de focus op de RES metropoolregio Eindhoven, waarbij het opwekken van energie en duurzame mobiliteit in een grotere regio en aan de snelweg wordt gekoppeld. In dit kader is het Manifest Klimaatcorridor A67 ondertekend;
- o In de gemeente Heeze-Leende speelt de aanleg van de Centrale As, van afslag A2 bij Zevenhuizen tot aan de Somerenseweg: een ontsluitingsweg buiten de kernen om die verkeersoverlast binnen de kernen moet voorkómen;
- o Behoud van agrarische functie op landbouwkundig waardevolle gronden nabij de woonkernen.

Brede en integrale ontwikkeling in de GGA

Legenda

Basis

- Globale grens werkgebied
- Omgeving
- Grens Natura 2000 Strabrechtse Heide
- Deelgebieden
- Bevolkingskernen

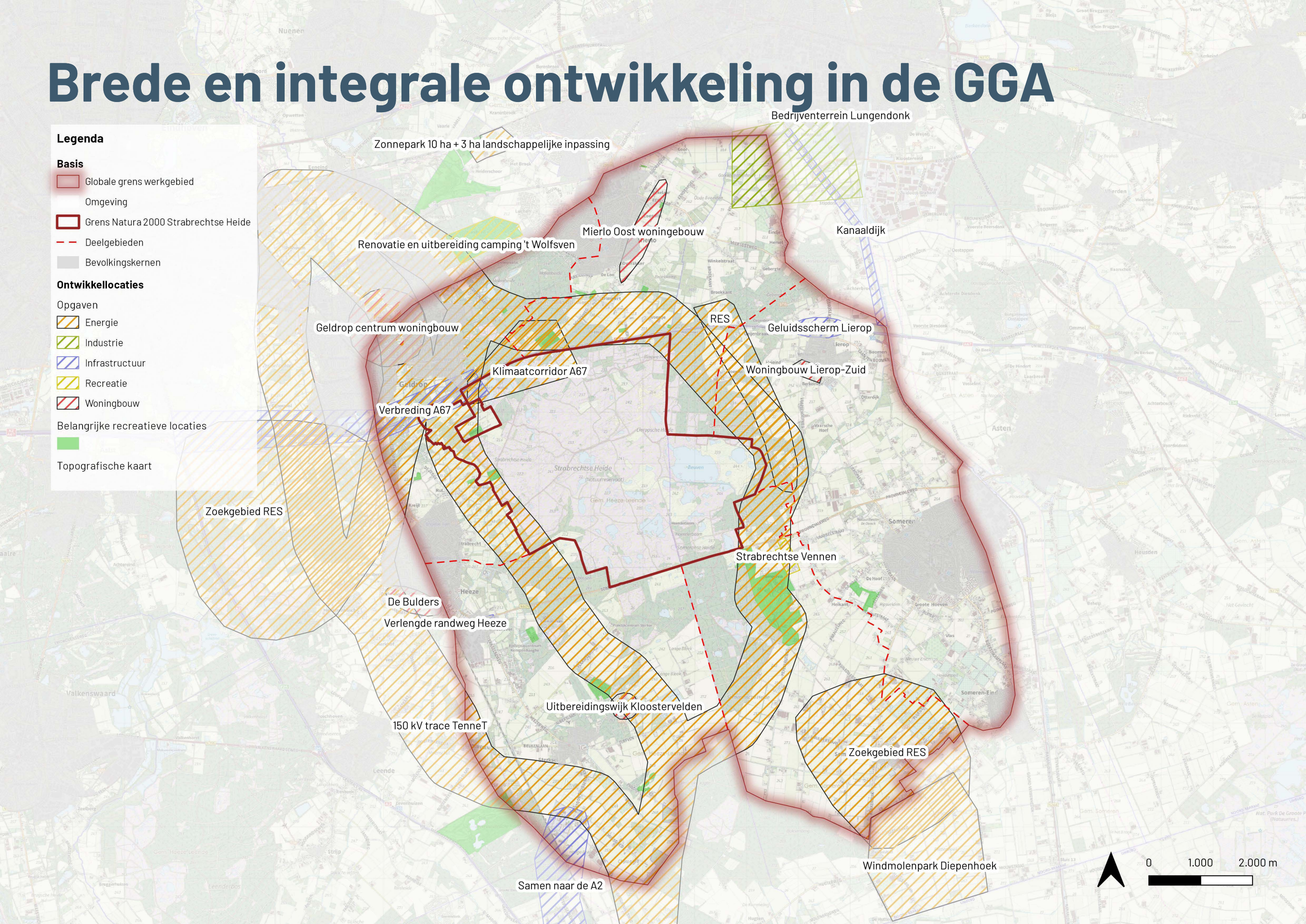
Ontwikkellocaties

Opgaven

- Energie
- Industrie
- Infrastructuur
- Recreatie
- Woningbouw

Belangrijke recreatieve locaties

Topografische kaart

Samen werken in een open gebiedsproces

De samenwerkende partners in de GGA hebben een gedeelde ambitie

De stuurgroep GGA Strabrechtse heide e.o. heeft de volgende ambitie geformuleerd: "Samen door-ontwikkelen naar een florerende streek waarin menselijk gebruik en draagkracht van het natuurlijk systeem met elkaar in evenwicht zijn en sectorbelangen zorgvuldig tegen deze achtergrond worden afgewogen. De hierbij passende landbouw is in harmonie met de omgeving, produceert goed voedsel en verschaft boeren een fatsoenlijke boterham"

In het gebiedsproces moeten we leren omgaan met onzekerheden

Het gebiedsgericht werken in de huidige maatschappelijke context betekent werken met onzekerheden. De onzekerheid over de vrijwillig te bereiken afname van de stikstofdepositie per bedrijf, de val van het kabinet en het uitblijven van een nationaal landbouwakkoord voegen daar nog de nodige onzekerheid aan toe.

Partijen in de GGA zetten zich in om onzekerheden en kennisleemtes waar we zelf invloed op hebben in de visiefase te benoemen en zoveel mogelijk op te lossen. Daar waar we geen invloed hebben op randvoorwaarden zetten we ons in om nieuwe informatie zodra beschikbaar en waar mogelijk in te passen in het gebiedsproces.

Starten met opbouwen van een brede basis aan kennis en informatie

Om de goede gesprekken te kunnen voeren wordt alle relevante informatie en kennis bij elkaar gebracht en vrij gedeeld (voor zover de wet dit toelaat).

Daar waar kennis gebundeld moet worden en vertaald naar de schaal van het gebied, wordt dit vanuit de GGA gefaciliteerd. Hierbij wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van kaarten.

Kennislacunes die in het proces blijken, worden met gericht onderzoek opgepakt.

Het ordenen en breed beschikbaar maken van informatie en kennis, eventueel aangevuld met onderzoeksresultaten, zal in ieder geval opgepakt worden voor de volgende thema's:

- Ruimtelijke analyse, waarin naast alle relevante beschikbare kennis over water, bodem en grondgebruik ook cultuurhistorie, landschap en erfgoed worden meegenomen.
- De ruimtelijke impact (en doorwerking) van de beleidsdoelen

- Beschrijving van het hydrologisch systeem. Dit betreft zowel waterkwantiteit als – kwaliteit. Uitgangspunt is geen verder hydrologisch onderzoek, tenzij dit noodzakelijk blijkt door voortschrijdend inzicht.
- Landbouw analyse, waarin beschikbare kennis over de huidige bedrijven, en over de toekomstige mogelijkheden en verwachtingen zoals die bijvoorbeeld uit de keukentafelgesprekken volgen, wordt verzameld. Idealiter wordt deze analyse gevolgd door een ontwikkelvisie, met doelen, kansen en knelpunten.

We werken toe naar een visie en een uitvoeringsprogramma

De ambitie van de stuurgroep wordt vormgegeven door in eerste instantie verder samen te werken aan een integrale en gedragen lange termijn visie voor het gebied. Deze bevat in ieder geval een perspectievenkaart met toelichting

Deze perspectievenkaart komt tot stand in nauwe samenwerking met de regionale belanghebbende partijen en met een integrale afweging op basis van de ruimtelijke analyse, het hydrologisch systeem, de landbouwanalyse en de aangereikte natuurdoelanalyse.

De visie wordt uitgewerkt en op basis daarvan wordt toegewerkt naar een uitvoeringsprogramma voor de periode tot 2030, met maatregelen die bijdragen aan de realisatie van de visie. In dit proces wordt samengewerkt met alle betrokken inwoners en bedrijven uit het gebied.

De stuurgroep spant zich gedurende het gehele proces tevens in om initiatieven in het gebied die bijdragen aan de doelen, direct verder te brengen. Dit geldt voor initiatieven van klein tot groot en voor alle opgaven in het gebied.

Het participatief gebiedsproces vindt plaats in de deelgebieden

Om te werken in gebieden die qua omvang behapbaar zijn, en om daarmee de lokale inbreng beter te kunnen borgen, is het gebied van de GGA verdeeld in 6 deelgebieden.

Het samenwerkings- en participatieproces met de regio wordt in principe opgezet in deze afzonderlijke deelgebieden. Waarbij dit slechts een hulpmiddel is: er kan altijd worden opgeschaald naar een groter gebied binnen de GGA.

Het proces in de deelgebieden wordt getrokken door de samenwerkende partners, zoals die zijn vertegenwoordigd in de stuurgroep.

Er zal bijzonder aandacht zijn voor het identificeren en oppakken van concrete korte termijn uitvoeringskansen.

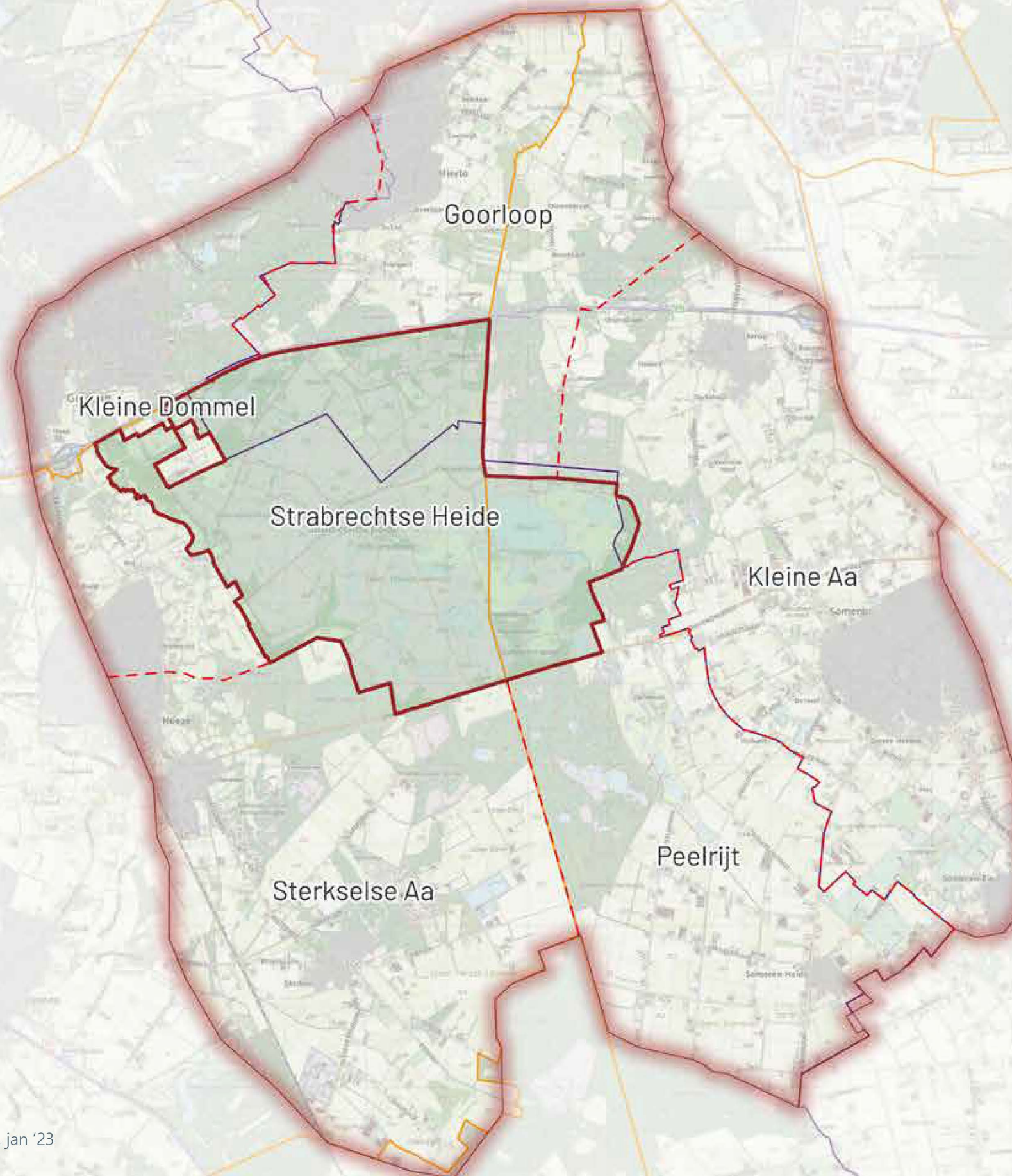
Overzicht gebied

Legenda

Basis

- Globale grens werkgebied
- Omgeving
- Grens Natura 2000 Strabrechtse Heide
- Deelgebieden
- Deelgebieden
- Bevolkingskernen
- Natura 2000 Strabrechtse Heide
- Waterschapsgrens
- Gemeentegrens

Topografische kaart

Bronnen:

- Topografische kaart, Topoplus, 2023
- Gemeentegrenzen, Georegister Brabant, datum onbekend
- Waterschapsgrenzen, Georegister Brabant, jun '21
- Stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden, Georegister Brabant, jan '23
- Bevolkingskernen, PDOK, 2011